

populair

The word 'populair' is written in a white, bold, sans-serif font. To its right is a small logo consisting of a stylized white flower or star shape with eight points.

2020

The year '2020' is displayed in a large, white, bold, sans-serif font, centered horizontally across the middle of the page.

Kvalita ovzdušia na Slovensku

Slovenská republika (SR) patrí k členským štátom Európskej únie (EÚ), ktoré čelia problémom s kvalitou ovzdušia, čo má výrazne negatívny vplyv na zdravie občanov a stav ekosystémov. Napriek dosiahnutému zlepšeniu kvality ovzdušia oproti minulým desaťročiam dochádza na území SR k prekračovaniu limitných a cieľových hodnôt na ochranu ľudského zdravia stanovených legislatívou EÚ pre koncentrácie znečisťujúcich látok v ovzduší. Na Slovensku máme územia, kde zhoršená kvalita ovzdušia vyžaduje uplatňovanie osobitného režimu riadenia kvality ovzdušia. Vo verejnom záujme je nepriaznivý stav v týchto územiach zmeniť a to prijatím programov na zlepšenie kvality ovzdušia.

V súvislosti s prekročením limitných hodnôt na ochranu zdravia čelí Slovensko konaniu za porušenie požiadaviek smernice o kvalite okolitého ovzdušia a hrozí mu podanie na Súdny dvor EÚ zo strany Európskej komisie (EK).

Projekt LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia je jedným z opatrení prijatých na zlepšenie kvality ovzdušia na Slovensku a je priamou odpoveďou na výzvu EK. Cieľom projektu je zlepšenie implementácie programov na zlepšenie kvality ovzdušia na Slovensku, predovšetkým posilnením kapacít a kompetencií regionálnych a miestnych orgánov a podporou opatrení v oblasti kvality ovzdušia. Hlavným zámerom projektu je podpora efektívneho riadenia kvality ovzdušia s cieľom zlepšiť kvalitu ovzdušia a znížiť vystavenie obyvateľstva škodlivým vplyvom látok znečisťujúcich ovzdušie.

Do projektu sú zapojení: Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR), Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP), Banskobystrický samosprávny kraj, Trenčiansky samosprávny kraj, Trnavský samosprávny kraj, Žilinský samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj, Košický samosprávny kraj, Slovenský hydrometeorologický ústav (SHMÚ), PEDAL Consulting s.r.o., VŠB- Technická univerzita Ostrava (VŠB-TUO)

Projekt potrvá osem rokov (2020 – 2027).

Prvý rok implementácie projektu nečakane zasiahla pandémia COVID-19. Navzdory nefahkej štartovacej pozícii, zmene priorit a obmedzenému kontaktu sa rok 2020 niesol v znamení úspešného plnenia úloh.

MŽP SR ako koordinujúci prijímateľ zorganizovalo 22. januára 2020 úvodné stretnutie pre pridružených prijímateľov, t. j. zástupcov zapojených partnerov. Predmetom stretnutia bolo odštartovanie projektu a definovanie úloh, zodpovedností a povinností partnerov na projektových aktivitách. Stretnutie predchádzalo vzniku riadiaceho výboru, rozhodovacieho orgánu projektu, v ktorom má každý z partnerov projektu nominovaného člena. Riadiaci výbor sa stretáva najmenej dvakrát ročne za účelom rokovania o priebehu implementácie projektu a schvaľovania výstupov. V prvom roku implementácie sa riadiaci výbor stretol dvakrát (29/4/2020, 29/10/2020), vzhľadom na pandemickú situáciu prostredníctvom online prenosu.

Zástupcovia MŽP SR sa tiež zúčastnili úvodného stretnutia s Výkonnou agentúrou pre malé a stredné podniky (EASME), ktoré sa konalo 17.- 18. februára 2020 v Bruseli.

O úspechu prvého roka implementácie projektu svedčí spätná väzba externého monitorovacieho tímu EK- NEEMO. V roku 2020 sa uskutočnili dve monitorovacie návštevy, jedna prezenčne v júli, ďalšia virtuálne v decembri. Cieľom monitorovacích návštev je nastaviť správny proces implementácie projektu vrátane jej finančných aspektov a kontrolovať aktuálny stav projektových aktivít. Napriek pracovným obmedzeniam ako zákaz osobných stretnutí, či práca z domu sa projektovému tímu úspešne podarilo vypracovať a následne monitorovaciemu tímu odprezentovať väčšinu projektových výstupov. Niektoré aktivity boli následkom pandemickej situácie časovo oneskorené, prípadne odložené na ďalšie obdobie. Monitorovací tím pozitívne ohodnotil výber a tímovosť projektových zamestnancov, uskutočnené i plánované komunikačné aktivity a tiež celkové preklenutie doby tzv. lockdownu.

Vydarený štart

Pozície manažérov kvality ovzdušia (MKO) vznikli na základe potreby posilniť kapacity a kompetencie regionálnych a miestnych orgánov v záujme efektívneho riadenia kvality ovzdušia a zlepšenia implementácie programov na zlepšenie kvality ovzdušia na Slovensku.

Na úrovni štátnych a samosprávnych orgánov pôsobí 14 manažérov kvality ovzdušia, ktorí vytvárajú prepojenie medzi národnou a lokálnou úrovňou riadenia kvality ovzdušia. Snahou je využiť reálne poznatky samospráv pri riešení lokálneho znečistenia ovzdušia. Pozície MKO boli priebežne obsadzované partnermi projektu v rámci MŽP SR, SAŽP a taktiež zapojených samosprávnych krajov (Banská Bystrica, Trenčín, Trnava, Žilina, Prešov, Košice). Výberové konania boli ovplyvnené prvou vlnou pandémie COVID-19. Národná sieť, sfinalizovaná začiatkom augusta 2020, rozšírila odborné kapacity o nových "ovzdušiarov".

Úlohou MKO je poskytovať odborné poradenstvo v oblasti kvality ovzdušia na regionálnej a lokálnej úrovni. Cieľom zvyšovania odborných kapacít je podpora zavádzania riešení na zlepšenie kvality ovzdušia. Návrhom a podporou opatrení priamo v regiónoch, monitorovaním ich plnenia a poskytovaním informácií o možnostiach financovania projektov zameraných na zlepšenie kvality ovzdušia prispievajú manažéri k vykonávaniu riadenia kvality ovzdušia.

Zvyšovaním povedomia verejnosti v oblasti ochrany a kvality ovzdušia je snahou MKO upriamiť pozornosť na znečistenie ovzdušia spôsobené vykurovaním domácností a dopravou, nakoľko ide o oblasti, kde je možné dosiahnuť výrazné zlepšenie na individuálnej úrovni.

Rok 2020 strávili MKO nadväzovaním kontaktov, mapovaním situácie riadenia kvality ovzdušia na Slovensku, analýzou strategických dokumentov a projektov, identifikáciou problémových oblastí, tzv. hotspotov, a samozrejme interným vzdelávaním v oblasti ochrany ovzdušia.

Národná sieť manažérov kvality ovzdušia

MKO absolvovali úvodné školenia organizované koordinačnou jednotkou z referátu koordinácie projektu LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia na MŽP SR.

Na úvodnom školení MKO v Bratislave predstavila koordinačná jednotka projektové aktivity a harmonogramom prác pre rok 2020. Následne sa slova ujali zástupcovia odboru ochrany ovzdušia MŽP SR, ktorí novým kolegom predstavili aktuálne právne predpisy v oblasti ochrany ovzdušia vrátane plánovaných zmien, stav kvality ovzdušia na Slovensku a programy na zlepšenie kvality ovzdušia. Práve v tejto oblasti bude práca MKO prínosná.

Vzdelávanie interných kapacít

V poradí druhé školenie manažérov kvality ovzdušia v Žiline sa nieslo v identifikácii hotspotov a mobilizácii finančných prostriedkov na opatrenia zamerané na zlepšenie kvality ovzdušia. Prednášajúci z MŽP SR, SHMÚ a koordinačnej jednotky projektu odprezentovali informácie ku koncepcii Programov na zlepšenie kvality ovzdušia v jednotlivých regiónoch, k monitorovaniu, modelovaniu a hodnoteniu kvality ovzdušia a k zdrojom financovania projektov a opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia.

Tretie školenie manažérov kvality ovzdušia odštartovalo skúsenosťami s riadením kvality ovzdušia v Českej republike (ČR), vďaka účasti zástupcov Ministerstva životného prostredia Českej republiky. Priestor dostala aj Komora kominárov Slovenska, ktorá tematicky nadviazala na situáciu lokálnych kúrenísk na Slovensku. Problematické sú zastarané vykurovacie zariadenia, nesprávna technológia vykurovania a nekvalitné palivá, či spaľovanie odpadov. V súvislosti s protipandemickými opatreniami sa školenie uskutočnilo formou online prenosu.

Cieľom školení je oboznámiť nové kapacity so súčasnou legislatívou v oblasti ochrany ovzdušia, stavom kvality ovzdušia a jej hodnotením, finančnými mechanizmami, zahraničnými prístupmi k riadeniu kvality ovzdušia, dobrými príkladmi z praxe a taktiež naučiť novým zručnostiam, napríklad v oblasti komunikácie a zvyšovania povedomia. Ide o kontinuálny proces interného vzdelávania odborných kapacít.

Vzdelávanie a informovanie verejnosti

V roku 2020 sa v réžii SAŽP uskutočnila séria workshopov „Ako pripraviť a realizovať strategické plány udržateľnej mobility“ venovaná konceptu udržateľnej mestskej mobility. Prvý zo série workshopov sa symbolicky uskutočnil počas Európskeho týždňa mobility. Na workshope určenom pre zástupcov samosprávnych orgánov v Banskobystrickom kraji zaznelo mnoho príkladov dobrej praxe a návrhov opatrení, ktoré mestá realizujú na podporu iných druhov dopravy ako je automobilová. Odznela aj informácia zástupcu Ministerstva dopravy a výstavby SR o aktuálnej otvorenej výzve na zvýšenie atraktivity cyklistickej dopravy. Ako a kde začať pri implementácii opatrení v záujme udržateľnej mobility sa dozvedeli aj účastníci ďalšieho workshopu vďaka účasti zástupcov Magistrátu hlavného mesta SR Bratislavy a Metropolitného inštitútu Bratislavy. V súvislosti s protipandemickými opatreniami sa druhý workshop uskutočnil formou online prenosu. V poradí tretí workshop, tentokrát zameraný predovšetkým na východ Slovenska, sa niesol v znamení príkladov z praxe, o ktoré sa formou online prezentácie podelili zástupca mesta Košice i prevádzkovateľ zdieľaných bicyklov. Na štvrtom z workshopov boli prezentované príklady z Trenčína a Trenčianskeho kraja. Skloňoval sa krajský plán mobility a parkovacia politika. Workshop sa opätovne uskutočnil formou online prenosu. Dohromady sa workshopov zúčastnilo 135 účastníkov. V rámci vzdelávacích aktivít bola vydaná príručka mestskej udržateľnej mobility [„Zásady, postupy a príklady plánovania udržateľnej mestskej mobility“](#).

VŠB-TUO v rámci aktivít na území ČR vydala [„Príručku správneho vykurovania“](#).

Predstavením národnej siete manažérov kvality ovzdušia a zriadením informačných kanálov začala koordinačná jednotka ako aj MKO dostávať podnety od občanov z celého Slovenska. Zaregistrované a zodpovedané boli desiatky podnetov ohľadom potreby osvetovej činnosti v oblasti správneho vykurovania, spaľovania nekvalitných palív, monitorovania kvality ovzdušia, dostupných dotačných mechanizmov, indexu kvality ovzdušia, interpretácie údajov vo web aplikácii, ai. Podnety boli predovšetkým zasielané prostredníctvom kontaktných formulárov na webových sídlach www.populair.sk a www.dnesdycham.sk ako aj priamo na MKO telefonicky či e-mailom, prípadne cez sociálne siete.

Dôležitou súčasťou projektu LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia je nadväzovanie kontaktov a spolupráca na lokálnej i medzinárodnej úrovni, hľadanie synergií a zdieľanie dobrej praxe.

Napriek nepredvídateľným obmedzeniam v mobilite, osobnom styku a osobnej komunikácii sa MKO podarilo nadviazať spoluprácu s inštitúciami zodpovednými za riadenie kvality ovzdušia vo vybraných krajoch, konkrétne s okresnými úradmi v sídle kraja (OÚSK). Táto spolupráca je pre projekt kľúčová, pretože OÚSK sú zodpovedné za vydávanie programov na zlepšenie kvality ovzdušia (PZKO). Ďalej bola z pozície regionálnych MKO nadviazaná spolupráca s okresnými úradmi, samosprávami v oblasti riadenia kvality ovzdušia, regionálnymi a lokálnymi médiami, tretím sektorom.

Projekt ďalej nadviazal spoluprácu s viacerými organizáciami a projektmi vďaka činnosti MKO a pracovným stretnutiam realizovaným v rámci ich aktivít. Jedným z týchto projektov je projekt AIR TRITIA (SK, CZ, PL), ktorého cieľom je zvýšiť kapacity orgánov verejnej správy v oblasti riadenia kvality ovzdušia prostredníctvom rozvoja jednotnej databázy priestorových údajov o vybranom regióne. Ďalším je program GLOBE (US), ktorý poskytuje študentom a verejnosti na celom svete príležitosť podieľať sa na zbere údajov, vedeckom bádani, a prispieť tak k porozumeniu systému Zeme a globálneho prostredia.

Významnou cieľovou skupinou je tretí sektor. V súvislosti s projektovými aktivitami bola nadviazaná komunikácia s Inštitútom aplikovanej ekológie – DAPHNE, občianskym združením Priatelia Zeme CEPA, Centrom pre trvalo-udržateľné alternatívy (CEPTA), platformou Smart Cities Klub.

Na úrovni koordinácie a projektového manažmentu bola iniciovaná komunikácia a spolupráca smerom k ďalším projektom zameraným na opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia: CLAIRO (CZ), ASPIRE (IT), MAPPINGAIR/PL (PL), BrennerLEC (IT), HungAIRy (HU), LIFE MALOPOLSKA (PL).

Nadväzovanie spolupráce

Veľký dôraz v rámci projektových aktivít má zvyšovanie povedomia verejnosti. Prostredníctvom vzdelávacích programov a osvetových kampaní je cieľom projektu podporovať opatrenia v oblasti kvality ovzdušia, zvyšovať povedomie o význame kvality ovzdušia a prispieť k zmene správania spoločnosti.

Prvý rok implementácie projektu spočíval v príprave komunikačných aktivít a [informačných materiálov](#) zameraných na kvalitu ovzdušia, správne vykurovanie a koncept udržateľnej mobility.

Téma kvality ovzdušia dostala priestor aj v médiách. Na základe výstupov a iniciatívy projektu LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia sa uskutočnili tlačové konferencie ministra životného prostredia Jána Budaja a to pri príležitosti Svetového dňa čistého ovzdušia a v súvislosti s predstavením webovej aplikácie www.dnesdycham.sk. Projektoví pracovníci boli účastníkmi televíznych či rozhlasových diskusií. Pravidelné príspevky ku kvalite ovzdušia boli publikované v Enviromagazíne, Obecných novinách a ďalších odborných a lokálnych periodikách.

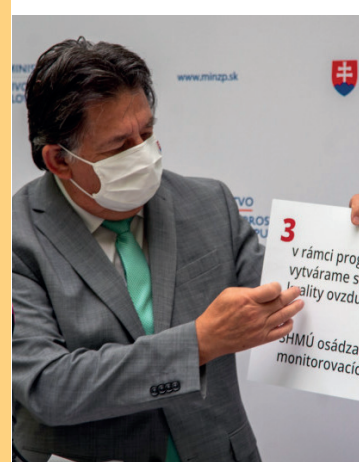
K zvyšovaniu povedomia verejnosti priložili ruku aj regionálni MKO a to predovšetkým publikáciou článkov a poskytovaním rozhovorov v národných, regionálnych či miestnych médiách. Zasadili sa tak spoločne o to, aby na Slovensku v roku 2020 zarezonovala téma kvality ovzdušia.

Pre účely zvyšovania povedomia na území ČR vytvorila VŠB-TUO informačné materiály zamerané na správne vykurovanie, kde sa hlavnej úlohy ujal legendárny Smokeman.

V záujme jednotnej prezentácie projektu LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia bola v prvom polroku implementácie vytvorená stratégia šírenia informácií a komunikácie a taktiež dizajn manuál. Komunikačný názov projektu „populair“ bol zvolený s ohľadom na medzinárodnú reprezentáciu projektu. Vychádza z myšlienky popularizácie témy ovzdušia a osvetu verejnosti.

Komunikačné aktivity sa držia zásad a odporúčaní programu LIFE.

Zvyšovanie povedomia

Projekt LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia začiatkom mája 2020 predstavil webovú stránku www.populair.sk a súčasne spustil komunikáciu na sociálnych sieťach.

Webová stránka poskytuje informácie o cieľoch, aktivitách a výsledkoch projektu. Zvlášť je venovaný priestor úvodnej informácii o kvalite ovzdušia a dôležitému projektovému opatreniu, manažérom kvality ovzdušia. Užívateľia sa môžu prihlásiť na odber newslettera, majú k dispozícii kontaktné údaje projektového tímu či kontaktný formulár na zasielanie podnetov. Webstránka zároveň slúži ako úložisko výstupov, ktoré sú k dispozícii na stiahnutie. Prostredníctvom neverejnej časti, tzv. intranetu spája projektový tím po celom Slovensku vrátane kolegov z Českej republiky.

Online komunikácia

Na webstránke sú pravidelne publikované informácie z oblasti kvality ovzdušia z domova i zo sveta. V roku 2020 bolo publikovaných 54 príspevkov (web aktualít) k témam ovzdušie, vykurovanie, mobilita, osвета, zdravie atď.

Z pohľadu návštevnosti zaznamenala webstránka 27 273 zobrazení s priemerným stráveným časom 00:03:39.

Projekt má vytvorené účty na sociálnych sieťach Facebook, LinkedIn, Twitter, Instagram a YouTube.

Pri príležitosti Svetového dňa čistého ovzdušia, ktorý vyhlásila Organizácia spojených národov na 7. september, sa z iniciatívy projektu LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia na sociálnych sieťach šírila výzva #zamodruoblohu. Priamo alebo nepriamo sa do výzvy na sociálnych sieťach pripojili: SPP, Slovenské elektrárne, Cyklokoalícia, Budovy pre budúcnosť, Inštitút aplikovanej ekológie- DAPHNE, Green Foundation, Free Food- Jedlo pre všetkých o.z, Filmový festival Ekotopfilm, Univerzita Komenského, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Zoo Bojnice, Štátna ochrana prírody SR, Iniciatíva stráže prírody, Výskumný ústav vodného hospodárstva, dokonca aj Zuzana Čaputová- prezidentka Slovenskej republiky a ďalší.

Web aplikácia

Neuspokojivá situácia s kvalitou ovzdušia na Slovensku pramení aj v nedostatočnej informovanosti verejnosti.

MŽP SR v spolupráci so SAŽP a SHMÚ predstavilo v rámci projektu LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia webovú aplikáciu www.dnesdycham.sk s cieľom zvyšovať povedomie verejnosti v oblasti kvality ovzdušia na Slovensku.

Aplikácia používateľom prostredníctvom mapy sprístupňuje informácie o aktuálnom stave kvality ovzdušia v regiónoch. Dáta z národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia, ktorú prevádzkuje SHMÚ, sú v aplikácii prevádzané do indexu kvality ovzdušia. Účelom indexu je súhrnne a zrozumiteľne informovať širokú verejnosť o stave kvality ovzdušia prostredníctvom farebnej a slovnej škály.

Návštevník sa zároveň môže dozvedieť viac o zdrojoch znečistenia a tiež dopade znečisteného ovzdušia na zdravie ľudí a ekosystémov. Rozšírená úroveň aplikácie poskytuje podrobné informácie o nameraných koncentráciách znečisťujúcich látok prostredníctvom denných i ročných priemerov.

Súčasťou sú aj informácie o prijatých programoch na zlepšenie kvality ovzdušia a postupne budú sprístupňované databázy realizovaných i plánovaných opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia a možnostiach zapojenia verejnosti do procesu prípravy opatrení ako aj ich realizácie. Zámerom aplikácie je zvýšiť podporu verejného záujmu pri dosahovaní dobrej kvality ovzdušia.

Z pohľadu návštevnosti zaznamenala web aplikácia 43 413 zobrazení s priemerným stráveným časom 00:01:12.

V súvislosti s vývojom web aplikácie je v procese príprav tvorba národného indexu kvality ovzdušia, ktorý bude reprezentovať lokálne podmienky a zrozumiteľne informovať širokú verejnosť o stave kvality ovzdušia na území SR.

Najbežnejším menovateľom zodpovedným za spomalenie aktivít projektu LIFE IP- Zlepšenie kvality ovzdušia bola pandémia COVID-19. Napriek pracovným obmedzeniam však možno považovať rok 2020 za úspešné zahájenie projektu.

Prvý rok implementácie sa niesol v znamení vzdelávania a mapovania. Podarilo sa splniť a spracovať väčšinu plánovaných míľnikov a výstupov. Kvôli neutíchajúcej pandemickej situácii boli určité projektové aktivity mierne oneskorené a niektoré odložené.

Jednou z odložených aktivít je konferencia Efektívne riadenie kvality ovzdušia, ktorá sa mala uskutočniť v termíne 29.- 30. september 2020 a mala slúžiť ako profesionálny uzol pre MKO a projektový tím na stretnutie s predstaviteľmi okresných úradov, projektových partnerov a zainteresovaných strán. Z dôvodu zhoršujúcej sa situácie v šírení nákazy ochorenia COVID-19 bola konferencia zrušená a presunutá na rok 2021.

Na začiatku prvej fázy projektu sa podarilo vytvoriť národnú sieť MKO, nadviazať dôležité kontakty, spustiť webovú stránku www.populair.sk a webovú aplikáciu www.dnesdycham.sk, odštartovať sériu školení MKO, či cyklus workshopov zameraných na udržateľnú mobilitu. Projektové aktivity dostali priestor aj v médiách a téma kvality ovzdušia tak zarezovala u širokej verejnosti.

Nadchádzajúce roky bude riadenie kvality ovzdušia na Slovensku formovať nový zákon o ovzduší i nové programové obdobie. Úlohou projektu LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia bude strategicky podporovať zlepšenie kvality ovzdušia v problémových oblastiach návrhom opatrení a zvyšovať povedomie verejnosti v oblasti ochrany ovzdušia prostredníctvom vzdelávacích programov a osvetových kampaní.

Výzvy

Projekt LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia (LIFE18 IPE/SK/000010) podporila Európska únia v rámci programu LIFE

Projekt je spolufinancovaný z prostriedkov štátneho rozpočtu SR prostredníctvom MŽP SR

